

INTERACTIV USULLAR - TIL O'RGATISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA

Nizomiy nomidagi TDPU o'qituvchisi

Sharipova Muxabbat Erkinovna

Nizomiy nomidagi TDPU Sirtqi bo'lim talabasi

Saodat Nurutdinova Batirdjanovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini noan'anaviy tarzda o'rgatish va ta'lim samaradorligini oshirishga maqsad qilingan ba'zi interaktiv usullardan namunalar berilgan.

Kalit so'zlar. Tezkor o'yin, rasm chizish, so'z ifodalsh, juft bolib ishlash jamoada ishlash, so'zni topish harakatlari.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ

Аннотация: В данной статье представлены примеры некоторых интерактивных методов, направленных на нетрадиционное обучение английскому языку учащихся начальной школы и повышение эффективности обучения.

Ключевые слова. Быстрая игра, рисование, экспрессия, работа в парах, работа в команде, поиск слов.

INTERACTIVE METHODS AS AN IMPORTANT FACTOR OF LANGUAGE TEACHING

Abstract: This article presents examples of some interactive methods aimed at teaching English to elementary school students in a non-traditional way and improving educational efficiency.

Keywords. Quick game, drawing, expression, pair work, teamwork, word-finding activities.

Hozirgi kunda rivojlanayotgan mamlakatlarda chet tilni yoshlikdan o'rganish juda muhimdir. O'zbekiston ta'lim tizimida ko'plab o'zgarishlar ro'y berayotgani yoshlarga keng imkoniyatlar yaratilayotganini ko'rishimiz mumkin. 2012-yil 10-dekabrda O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining "Chet tillarni o'qitish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori [1]da ta'kidlanganidek, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va milliy dasturi doirasida mamlakatimizda xorijiy tillarni o'qitishning kompleks tizimi barkamol, yuksak bilimli, zamonaviy tafakkurli avlodni shakllantirishga qaratilganligi, mamlakatimizning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuvini kuchaytirdi. Farmonda 2013-2014-o'quv yilidan boshlab mamlakatimiz bo'ylab chet tillar, xususan, ingliz tilini bosqichma-bosqich maktabning boshlang'ich yilidan boshlab o'rganish ustuvor vazifa etib belgilandi. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga til o'rgatishning ahamiyati beqiyosdir. Mashg'ulotlar davomida har xil o'yinlar o'ynatib turish sinfda fanni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni yanada oshiradi, tortinchoq o'quvchilarni ham mashg'ulotlarda yaxshiroq qatnashishga undaydi, guruhda o'quvchilar o'rtasida raqobat, ayni paytda jamoadoshlik muhitini hosil qiladi [6]. Shuningdek, o'quvchilarning ustozlariga bo'lgan hurmatini oshiradi. Quyida ingliz tili mashg'ulotlari davomida o'qitish samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiluvchi o'yinlar taqdim etiladi:

1. *Last Man Standing* - (Oxirgi qolgan odam) Bu o'yin tezkor o'yin hisoblanadi. Lekin o'quvchilarga o'ylash uchun biroz vaqt beradi. Bu o'yin birgalikda o'rganishga undaydi, ya'ni boshqa o'quvchilar so'zlayotganida qolgan o'quvchilar o'zlari so'z o'ylayotgan bo'lishadi. O'yinni o'ynash uchun sizga ko'ptokcha kerak bo'ladi va hamma o'quvchilar doira shaklida turib olishlari kerak. Birorta mavzu tanlashingiz kerak bo'ladi. Masalan: *Things found in a kitchen (oshxonada topiladigan buyumlar), animals, fruits, food or profession*. Biror o'quvchiga to'pni uloqtirish orqali o'yin boshlanadi. O'sha o'quvchi mavzuga doir biror inglizcha so'z aytadi va to'pni keying o'quvchiga uloqtiradi. To'pni qabul qilgan har bir o'quvchi shu mavzuga doir biror so'z aytishi kerak bo'ladi. Agar ular aytilgan so'zlarni qayta aytsa yoki bir necha soniya ichida so'z topa olmasa,

ular o'yindan chiqadi va o'yinni o'tirgan holda kuzatadi. Havotir olmang, ular baribir o'rganayotgan bo'ladi. Bu o'yinni biroz boshqacharoq qilib o'zgartirsangiz ham bo'ladi. Biror mavzuga so'z aytish o'rniga, har bir o'quvchi keyingi o'quvchiga biror boshqa mavzu aytishi mumkin. Masalan, siz “*say something red*” (biror qizil narsani ayting) deb o'yinni boshlashingiz mumkin. Kopto'kni ushlab olgan birinchi o'quvchi “strawberry” deb keyin o'zi biror mavzu tanlab ko'ptokni boshqasiga uloqtirishi mumkin. Bu o'yinni biroz murakkablashtiradi, sababi o'quvchi biror so'z haqida o'ylashidan oldin, qaysi mavzuga doir so'z o'ylashi kerakligini ham bilishi lozim.

2. *Pictionary* – bu rasm chizish o'yini bo'lib ko'pchilikka yaxshi tanish. Rasm chizish uchun siz oddiy doska yoki oq magnit doskadan foydalanishingiz mumkin. Guuhni 2 ga bo'lib oling va har bir jamoa uchun doskaning bir tomonida jadval chizing. Siz jamoalarning ballarini shu yerga yozib borasiz. A jamoadan bir kishi chiqadi keyin ko'pgina teskari o'girilgan so'zlardan bittasini tanlaydi va shu so'zni doskaga chizib beradi boshqalar bu so'zlarni topishi kerak bo'ladi. So'zni birinchi bo'lib to'g'ri topgan jamoaga ball beriladi. 10 ball olgan jamoa g'olib hisoblanadi.

3. *Charades* o'yini - *Pictionary* o'yiniga o'xshash lekin asosiy farqi shundaki bunda so'z ifodalash uchun rasm emas harakatlardan foydalaniladi. Bu o'yin o'quvchilarga sust, zerikkan va uyquasi kelgan vaqtlarda juda qo'l keladi. Ularni uyg'oting va harakatlantiring! O'quvchilar tanlashi uchun bir necha to'rtburchak qilib qirqilgan qog'ozlarga so'zlar yozing. Fe'llarni ifodalash ancha oson. Lekin siz biroz murakkabroq, shunday bo'lsada hamma o'quvchilar biladigan so'zlardan foydalanishingiz mumkin. Sinfni ikki jamoaga bo'ling keyin har bir jamoadan bir o'quvchi so'z yozilgan qog'ozni tanlaydi va harakat bilan ifodalab beradi. Jamoadagilar esa uch daqiqa ichida o'sha so'zni topishi kerak bo'ladi. Har bir to'g'ri javob uchun, bir ball beriladi. 10 ball jamlagan jamoa g'olib hisoblanadi.

4. *Taboo words (Ta'qiqlangan so'zlar)*. Taboo words o'quvchilarga sinonim so'zlar va so'zlarni tariflarini qo'llashga yordam beradi. Guruh jamoasi ikkiga bo'linadi va jamoalar bir birlariga qarama-qarshi holda o'tiradilar. Har bir jamoa o'z jamoasidan bir

kishini ro'parasidagi stulga o'tirish uchun tanlaydi. O'qituvchi esa o'quvchilar ortiga o'tib turadi va katta qog'ozda yozilgan so'z ushlab turadi. O'rindiqda o'tirgan o'quvchilar bu so'zni ko'ra olmasligi kerak bo'ladi. Jamoaning o'rindiqda o'tirgan a'zosiga siz ushlab turgan so'zni aytirish uchun 3 daqiqa vaqti bo'ladi. Eng asosiysi ular shu so'zni nima bo'lganda ham ishlatmasligi kerak bo'ladi. Katta guruhlarda o'ynatish uchun maslahat. Agar sizning sinfingizda 12tadan ko'p o'quvchi bo'lsa, bu o'yin davomida biroz shovqin-suron, tartibsizlik bo'lishi mumkin. Bu holatda, hammani 5-6 talik kichik guruhlariga bo'lib faqat navbati kelganda qatnashadigan qilsangiz bo'ladi.

5. *20 Objects (20 Buyumlar)*. Bir vaqtning o'zida ushbu o'yin orqali o'quvchilaringizni xotirasini va so'z boyligini tekshiring. Sizga faqatgina doska va 20ta sinf xonada joylashgan buyumlar kerak bo'ladi. Siz hattoki o'zingizning sumkangiz yoki yoningizdagi buyumlaringizdan foydalanishingiz mumkin. Buyumlarni hammasini stol ustiga qo'yib chiqing va o'quvchilaringizni hammasini chaqirib ularga qarashlarini ayting. Keyin hamma buyumlarni bir daqiqadan keyin qog'oz (yoki shunga o'xshash biror narsa) bilan yoping. Hamma o'quvchilaringizdan joylariga qaytib bir varoq qog'ozga eslab qolgan buyumlarini ingliz tilida yozishlarini so'rang. Hamma tugatganidan so'ng esa buyumlar ro'yxatini doskaga yozing va o'quvchilardan o'zlarini tekshirishlarini so'rang. Muqobil variant sifatida so'zlarni birma-bir o'qib berib tog'ri topganlarini belgilab borishlarini so'rashingiz mumkin.

6. *Categories (Kategoriyalar)*. O'quvchilar bu o'yinni bir marta o'ynaganlaridan keyin har safar yana o'ynashlarini iltimos qiladigan bo'lib qoladi! Yana bu o'yin ortib qolgan daqiqalardan umumli foydalanish uchun ajoyib usul. Har bir o'quvchingizga qog'ozga 6ta ustun chizishlarini so'rang. Siz kategoriya (so'z uchun mavzu)ni oxirgi o'tilgan mavzulardan tanlashingiz mumkin. Eng ko'p qo'llaniladigan kategoriyalar oziq-ovqat, ismlar, shaharlar yoki davlatlar, mebellar yoki jihozlar, ish harakat yoki kiyimlar hisoblanadi. Biror istalgan harfni tanlang va uni doskaga yozing. O'sha harf bilan boshlanuvchi so'zlarni ustunlarga yozib chiqishlari

uchun o'quvchilaringizga biroz vaqt bering. Siz boshqa harflar bilan o'yinni istalgancha qaytadan boshlashingiz mumkin.

7. *Letter Scramble* (Tartibsiz harflar). O'quvchilaringiz oxirgi marta o'rgangan so'zlarni ro'yxatini tuzing va biror so'zni harflarini chalkashtirib doskaga yozing. O'quvchilaringizga harflarni tog'ri tartibda qo'yib berilgan so'zni topishiga biroz vaqt bering. Kim birinchi bo'lib so'zni topa olsa o'sha o'quvchi g'olib bo'ladi.

8. *What Am I Thinking Of?* (Men nima haqida o'ylayapman?) O'quvchilarni juftliklarga ajratib chiqing. Har bir o'quvchi bir varoq qog'ozga biror buyumni tasvirlab 5-10ta so'z yozishi kerak bo'ladi. Qachonki vaqt tugaganida, o'quvchilar varoqlarini almashtirishadi va sherigi nimani tasvirlaganini topishga harakat qiladi. So'zlarni to'gri topgan birinchi jamoa go'lib bo'ladi.

9. *Word Bingo* - Bu o'yinni o'ynatish uchun biroz tayyorgarlik ko'rishingizga tog'ri keladi, lekin bu shunga arziydi. 4×4 shaklda bingo qog'ozlarini tayyorlang va har bir katagiga so'zlar yozing. Bularni o'quvchilarga tarqating (har biri takrorlanmas bo'lishi kerak) va siz so'zlarni o'qib berganizda o'quvchilar bor so'zlarni belgilashlari kerak. Butun sahifadagi so'zlarni birinchi belgilagan o'quvchi g'olib bo'ladi. Bingo o'yinining ba'zi turlari bor. *Rasmi Bingo*: Bingo kartasida rasmlardan foydalaning va o'sha rasmlarga oid bo'lgan so'zlarni o'qing. *Sinonim Bingo*: Bingo kartasidagi ma'nodosh so'zlarni aytish orqali o'quvchilaringizni o'ylashga majbur qiling. *Antonim Bingo*: Bu ham sinonim kabi faqat o'quvchilar ma'nodosh emas, teskari ma'noli so'zlarni qidirishi kerak bo'ladi.

Xulosa shuki, ushbu til o'rgatuvchi interaktiv o'yinlar o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishga maqsad qilingan. Bunday guruhli o'yinlar o'quvchilarda o'zaro hamjihatlikni, jamoada qanday ishlashni, chaqqonlikni, ziyraklikni, epcillikni va bir-birlari bilan muloqotni shakllantiradi. Boshlang'ich ta'lim tashkilotlarining ustozlari guruhlarida ushbu o'yinlarni qo'llab ko'rishgach qay biri qanday natija berganini o'zlari guvohi bo'lishadi.

Adabiyotlar.

1. PD № 1875 “On Measures to Further Improving the System of Teaching Foreign Languages” December 10. 2012 year.
2. Asher J. James. Organizing Your Classroom for Successful Second Language Acquisition. www.tprsource.com/asher.htm. (Accessed on 20 August 2006) Asher J. James. The Total Physical Response Approach to Learning Language. www.tprworld.com/organizing.htm. (Accessed on 20 August 2006)
3. Hashemi Masoud . (2008) Techniques in Teaching English to Children , Oral presentation , Islamic Azad University , Toyserkan Branch , Iran 4. Kang Shin Joan . (2006) Ten Helpful Ideas for Teaching English to Young Learners , English Teaching Forum number 2 , USA
5. Larsen, Diane and Freeman. 2000. Technique and Principles in Language Teaching Second Edition. New York: Oxford University Press. 6. Scoot Wendi A. and Lisbeth H. Ytreberg, 1990. Teaching English to Children. New York: Longman. 7. “How to help children speak English with confidence” Article By Tracy Dumais 17 November 2014 <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-helpchildren-speak-english-confidence>
6. Mukhabbat E. Sharipova. (2023). ADVANTAGES AND DIFFICULTIES OF TEACHING ENGLISH IN PRIMARY SCHOOLS. American Journal of Social Sciences and Humanity Research, 3(12), 230–239. <https://doi.org/10.37547/ajsshr/Volume03Issue12-30>
8. “How young children learn English through play” article By Danitza Villarroel 26 February 2015 <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-youngchildren-learn-english-through-play>